

A művész, aki az igazat keresi

„Ha a megszólaló zenében a leírt kotta és az előadói habitus elválaszthatatlan összefonódásából valami igaz születik, akkor a közönségnek érdemes volt elmennie a koncertre.”

 Varga-Tóth Rita

Neve ismerősen cseng a magyar zenésztársadalomban. Elsőre talán mindenki a jól ismert zongoraművész-házaspár, Klukon Edit és Ránki Dezső gyermekeként gondol rá. De kicsoda igazából Ránki Fülöp? Egy kedves, szerény, a mesterkélttség legcsekélyebb jelét sem mutató művész, aki fiatal kora ellenére nagy tudással és rendkívüli alázattal mesélt hivatásról, szóló- és kamarajátékról, tanításról, és a komolyzene jövőjéről.

– *Hogy telt a nyarad? Pihentető vagy inkább aktív időszak áll mögötted?*

– Dolgos nyaram volt. Kevés koncertet adtam, ugyanakkor sok új darabot tanulok. Talán állíthatom, hogy eddigi életem legnagyobb és leggyorsabb ütemű repertoárépítése zajlik. Megszámolni is nehéz, hány különböző műsort fogok eljátszani az új évadban, a többségüket első alkalommal. *Stark János Mátyással* és *Devich Gergellyel* rendszeresen triózunk, egyéb kamarakoncertek is lesznek, és sok szóló műsorra is készülök. Két évvel ezelőtt bekerültem az MMA hároméves ösztöndíjprogramjába, amelynek részeként Ravel összes zongoraművét, Messiaen-darabokat, valamint Liszt teljes *Zarándokévek* zongoraciklusát is eljátszom. Utóbbi III. kötetét koncerten novemberben hallhatja majd a közönség. Emellett nagy örömmel várom azt a februári fellépést, amelyen Ravel *G-dúr zongoraversenyét* játszom a *Dohnányi Zenekarral*, *Guido Mancusi* vezényletével, a Klauzál Házban.

– *Hogyan kezdesz hozzá egy új darab megtanulásának?*

– Természetesen utánaolvasok a zeneszerzőnek és a keletkezés körülményeinek, régebbi művek esetében

a korabeli előadói gyakorlatnak, de főleg a kottából dolgozom. Szerencsés helyzet, ha olyan szerző művét tanulhatom, aki hátrahagyott hangfelvételeket akár hangszeresként, akár karmesterként. Ilyenkor igyekszem az összes fellelhető felvételt meghallgatni a szerző előadásában, bármilyen más művéből vagy más szerzők műveiből is, mert a stílus szempontjából az ő előadómódja legalább annyira informatív lehet, mint maga a kotta. Bartók esetében például ez hatványozottan igaz. Azt is érdekes meghallgatni, hogy más előadó hogyan értelmezi az adott művet, de ez legfeljebb csak kiegészítő inspirációt nyújthat, esetleg felhívhatja a figyelmemet tévedésekre a saját olvasatomban. A tanulás intenzív szakaszában csak ritkán foglalkozom vele.

– *Ezt a zenei alaposságot otthonról, szüleidtől hoztad? Milyen emlékeket őrzöl a gyerekkorodról?*

– Boldog gyerekkorom volt, amelynek természetes részét képezte, hogy a szüleim gyakorolnak, és elvisznek koncertekre, akár külföldre is. Láttam, hogyan zajlik a felkészülés, és hogy ők ezt milyen gondossággal és felelősséggel, nagy szeretettel teszik. Ennek köszönhetően már kisgyerekként figyeltem a részletekre, a darabok tanulásának kezdetétől az alapos kidolgozásra törekedtem. Ezenkívül az a művészi alázat is példaértékű

számomra, amivel szüleim a művekhez közelítenek. Sosem az önmegvalósítás lebeg a szemük előtt, csak a zenével és annak a lehető legjobb eljátszásával foglalkoznak. Ezt a lehetőségeimhez mérten próbálok követni.

– *A hangszer és a pályaválasztásod egyértelmű, saját döntés volt?*

– Igen. A hangszer kéznél volt, soha nem merült fel komolyabban, hogy másikat tanuljak (pedig hasznos lenne, és nem is vetettem még el a gondolatot). Ugyanakkor gyerekkoromban nagyon vonzott például a klarinét hangja – utólag úgy sejtem, talán a felhangtartománya miatt: ennek a hangszíne áll a legmesszebb attól, hogy oktávzettőzést halljunk bele, és gyerekként nem esett jól oktávokat hallgatnom. A pályaválasztást is a saját döntésemnek érzem, a szüleim soha nem erőltették, de nem is próbáltak meg lebeszélni róla. Igaz, az Eötvös József Gimnázium német szakos osztályába jártam, mert a látókörömet szerettem volna minél szélesebbre tágítani, erre pedig talán kevesebb lehetőség lett volna, ha már a középfokú tanulmányaimban is csak a zenére fókuszálok.

– *Kezeltek valaha kivételezettként a családneved miatt? Vagy okozott ez valamilyen nehézséget?*

– Leginkább finoman kezelendő helyzetet teremtett. Például itthon nem indultam felnőtt szóló hangszeres versenyen, mert a szüleim révén olyan jellegű ismeretség fűz a zenei élet sok tagjához, olyanokhoz is, akik zsűriznek a versenyeken, ami számomra összeférhetlenné teszi a részvételt, noha mindenkiről feltételezve az egyenes szándékot, ezt lehet, hogy nem kellene így látnom. Mégis így éreztem tisztességesnek a magam részéről. Egyébként sem szeretem a versenyeket, bár most egy-két nemzetközi versenyre tervezem beadni a jelentkezést. Egyrészt azért, mert ha a tanítványaim szeretnének versenyre menni, akkor nem árt, ha nekem is van több ilyen irányú tapasztalatom, másrészt sokat tanulhatok belőle, és akár új szakmai lehetőségekhez is juthatok.

– *Nagyon fiatalon színpadra kerültél. Emlékszel még az első fellépésedre? Hogy érzed magad a pódiumon?*

– Igen, 8 éves voltam. A Pesti Vigadóban ünnepeltük az általános iskolám fennállásának 50. évfordulóját, ott adtam elő néhány darabot – szüleimmel is négykezeseztünk, és egyedül is zongoráztam. Az utolsó darabomat, Ránki György *Kopogós* c. művét majdnem elfelejtettem eljátszani, így eléggé emlékezetes esemény marad (*nevet*). Örömteli egybeesés volt, hogy idén áprilisban, majdnem napra pontosan húsz évvel később Liszt két zongoraversenyét játszhattam el ugyanezen

a színpadon a *Concerto Budapesttel*, Kovács János vezényletével. Számomra a pódiumon való fellépés természetes helyzet, talán mert már gyerekként közönség elé kerültem – és akkor semmilyen izgalom nem volt bennem. Később ez valamennyit változott. Mintha párhuzamosan azzal, hogy a színpadi zenélés egyre inkább összekapcsolódik a hivatástudattal és a megélhetés kérdésével, erősödne a felelősségérzet, ami akár lámpalázhoz is vezethet. Ez gátolhatja az embert, de azt is lehetővé teheti, hogy nem hétköznapi erejű figyelemmel tudjon jelen lenni a koncert során. Azt hiszem, fontos foglalkozni a színpadra lépésnek ezzel az oldalával, megismerni a saját működésünket ebből a szempontból

is, hogy aztán amikor éppen játszunk, a lehető legkevésbé legyen zavaró, sőt esetleg a hasznunkra fordíthatjuk. Szerencsés vagyok, hogy az esetek többségében szabadnak érzem magamat ebben a helyzetben, és leginkább az határozza meg a közérzetemet, hogy mennyire vagyok felkészült.

– *Szólistaként és kamarazenészként is fellépsz. Melyik műfaj áll hozzád közelebb, a kamarazene, a zenekarral való játék vagy a szóló?*

– Ha egyet kell választanom, a szólójátékot mondanám, mert szeretem mind a kötetlenséget, mind a teljes kontrollt, mind a felelősség kizárólagos hordozását. De a kamarazenében levő egymásra utaltság, a vezetés és a követés ingázása, az egyéniség és a közös hullámhossz egyensúlyának keresése, a pillanatnyi ötletek, reakciók és a közösen kialakított koncepció sajátos rezgése is vonz, és szívesen játszom együtt másokkal. A tanítás és a tanulás egyidejű gyakorlatának is tartom a kamarazenélést. A zenekarral való játékot nagyon hasonlóan érzem a kamarához, bár ott inkább van vezető és kiemelt szerepe a szólistának. Különös módon gyakran zenekarral játszva érzem magam a legjobban annak ellenére, hogy legtöbbször csak egy vagy két próbára van lehetőség, és én máskor szívesen dolgozom aprólékosan, ahogyan például a triókkal tesszük. De talán éppen az a kényszer teszi olyan koncentrálttá és intenzívvé a zenekari élményeimet, hogy szűkre szabott időkeretben kell hatékonyan kialakítani egy működő közös interpretációt, határozottan mutatva a saját elképzelésemet, azt összehangolva a karmesterével, és minden pillanatban együtt lélegezve a zenekarral, megérezve a sok ember egyszerre való játékának a tehetetlenségét és az erejét. Ennek a feszített munkának a tanulságai a ráérősebb felkészülésben is a hasznomra válnak, még ha vigyázni is kell, hogy az ilyen tapasztalatok ne nyirbálják meg a belső igényességet.

– *Említetted, hogy tagja vagy egy állandó trió formációnak. Mióta zenéltek együtt?*

– Az első közös koncertet 2021 elején adtuk, Balog Alexandra felkérésére. Olyan jó volt együtt játszani Stark János Mátyással és Devich Gergellyel, hogy úgy döntöttünk, rendszeressé tesszük. Idén a BMC-ben van egy négy koncertből álló sorozatunk, minden évszakra jut egy fellépés. Reménykedünk benne, hogy lesz folytatása is, mert rengeteg gyönyörű trió van, amelyet szívesen eljátszanánk.

– *Van kedvenc zeneszerződ?*

– Mély közösséget érzek Liszt zenéjével, mindig meghatódom tőle. Nagy öröm, hogy évek óta sokat játszhatom az ő műveit, életének különböző korszakaiból.

Messiaen és Dukay Barnabás szintén különösen közel áll hozzám gyerekkorom óta, valamint Ravel művészetéhez is hasonlóan vonzódok: vele csak az utóbbi időben kezdtem alaposabban foglalkozni, és nem múlt lelkesedéssel tölt el.

– *Vajon a ma embere is meg tud még hatódni a komolyzenétől? Van még helye a világban?*

– Az elmúlt évszázadban sokat változtak az úgynevezett komolyzene befogadásának körülményei, például a felvételkedés elterjedése miatt, vagy azért is, mert a mindenkori kortárs művek egyre távolabb kerültek a közönségtől. Ez utóbbi téren nagyon kíváncsi vagyok, mit hoz a közeli és távolabbi jövő. Az is nehezíti a helyzetet, hogy a néhány másodperces online tartalmak trendje nem azt az elmélyült és hosszabb figyelmet trenírozza, amely a klasszikus zeneművek befogadásához szükséges. Ugyanakkor éppen e tendencia miatt remélem, hogy egyre inkább felébred az emberekben az igény az elmélyültségre. Egy beszélgetésnek, egy közös étkezésnek vagy a naplementének természetes ideje van, amely ősidők óta beleivódott az emberbe. Ezt néhány évtized alatt nem lehet kitörölni, és bár sok szép és hasznos dologhoz hasonlóan, az időben kiterjedtebb figyelem gyakorlásához is odaadás és erőfeszítés szükséges, az általa szerezhető lelki gazdagság bőven megéri ezt a fáradságot.

– *Mi a legfontosabb számodra a művészi hivatásban?*

– Hogy amit csinálok, az minél jobb legyen. Ennek millió aspektusa van, és mindig újabbakat lehet felfedezni, amelyek alapján az ember újra teljesen kezdetlegesnek érzi saját magát. Ez egy véget nem érő folyamat. A zenélést tekintve az a gondolat vezet, hogy a hallgatónak lényegében mindegy, ki írta és ki játssza azt a művet: ő egyszerűen találkozik egy megszólaló zenével, egy zenéléssel, amelyben az előadói habitus és a leírt kotta – ha egyáltalán lejegyzett mű előadásáról van szó – elválaszthatatlanul összefonódik. Ha ebből az összefonódásból valami igaz születik, akkor a közönségnek érdemes volt elmennie a koncertre.

– *Van olyan előadó, akit hallgatva Te is megtapasztalod ezt az igaz, elmélyült zenélést?*

– Nagyon sok előadót hallgatok a II. világháború előtti időkből. Ebben nincs sem kortagadás, sem transzgenerációs nosztalgia, egyszerűen természetesebbnek hallom azt a zenélést a mainál – tisztelet a kivételnek –, még a kezdetleges technológiájú hangfelvételeken keresztül is. Olyan igazságot és szabadságot érzek benne, amilyennel ritkán találkoztam jelenkori élményeim során, és emiatt úgy érzem, sokat tudok belőle meríteni.

Mit jelent ez? Semmi nem szólal meg indokolatlanul, minden zenei mondat, frázis, minden hang betölti a funkcióját. A narratíva világosan és uralkodóan végigvonul az eljátszáson, az érzelem és az értelem szétválaszthatatlan. Vegyük például a kedvenc Mozart-felvételemet, az a-moll rondót *Paderewski* előadásában. Minél többet hallgatom, annál inkább az az érzésem, hogy ez áll az elképzelhető legközelebb ahhoz, ahogy maga Mozart játszaná. Nem is annyira a konkrét megoldások terén, mint inkább a kifejezés tisztaságában; de azt is érdemes megfigyelni, hogy a két kéz játéka hogyan viszonyul egymáshoz: éppen olyan rugalmassággal, amilyenek Mozart játékát leírták, és aminek a huszadik század elejéig még élő hagyománya volt a zongorista világban.

Egyébként sok pályatársam is hasonlóan látja a helyzetet, és egyre nagyobb lelkesedéssel hallgatják a régi felvételeket (itt teszem hozzá, hogy természetesen attól, hogy valami régi, még nem lesz automatikusan jó). E felvételek hatása már a játékokon is egyre inkább hallatszik.

– *A jövő generációja visszahallgathatja Ránki Fülöp játékát?*

– 2021-ben készítettem egy lemezt a Naxos kiadónál. Nemrégiben elhunyt mesterem, *Jandó Jenő* Bartók-sorozatához vettem föl néhány darabot kiegészítésként. Tervben van egy újabb CD is, ezúttal a Hungarotonnál. Ambivalens a viszonyom a felvételkedítéshez: bár hatalmas lelkesedéssel hallgatom a régi felvételeket, mélysegesen életidegennek érzem azt, hogy megörökítjük, visszajátszhatóvá tesszük a zenélést, amely valójában egy időben és személyes jelenlétben megtörténő dolog. Persze a felvételek hallgatásakor el tudok vonatkoztatni ettől az ellenérzéstől, és ezért is tudom rászánni magam a lemezkészítésre. De azok közé tartozom, akik az élő koncert hatását igyekeznek megközelíteni a megörökített eljátszással is.

– *Néhány éve a Zeneakadémia tanára is vagy. Mivel gazdagodtál a tanár szerepnek köszönhetően? Milyen nehézségekkel szembesültél?*

– Rendkívüli feladat a tanítás, különösen az egyéni hangszeres tanítás, amely általában négy szemközt és négy fül közt zajlik, és legfőképpen a főtárgytanítás, amely során a tanítványnak valószínűleg az elsődleges zenei kifejezési formája képezi kritika tárgyát. Úgy kell érzékenynek lenni a másik jellemére, szándékaira és hatáira, hogy közben nem lépek illetéktelen területre. Érzékeny ez az egyensúly. A tanítvány az összes belső kétségével, kiforratlanságokkal, esetlenségekkel együtt játszik valamit, egy darabot legtöbbször még késznek nem nevezhető állapotban, és ebben a képlékeny, esendő előadásban a lélek összes rezdülése tükröződik, amit messzemenően tiszteletben kell tartani. Aztán pedig mérlegelni kell, mivel segíték, mivel nem ártok neki. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, milyen megvilágító ereje van a tanításnak a tanár saját gyakorlására, felkészülésére nézve is, nem beszélve arról, hogy a tanítványoktól maguktól rengeteget lehet tanulni.

– *A sok zenei tevékenységen kívül jut időd másra is? Mivel foglalkozol szívesen?*

– A családdal, barátokkal való együttlét a legfontosabb. Gyakran nézünk filmeket néhány barátommal, ami régen nem volt rám jellemző. Az utóbbi időben kezdtem el értékelni az igazán jó filmeket. Olvasni és sétálni is nagyon szeretek, utóbbit főleg a leggazdagabb madárénekek idején olyan helyen, ahol hallhatóak is. Mély gyerekkori élményem a szülői kert madarainak hangja. Talán emiatt is olyan otthonos nekem Messiaen zenéje, aki annyit merített a madarak énekeiből. Érdekes módon a fekete rigó hangját hasonló módon szeretem, mint ahogyan a klarinét hangját.

– *Miben szeretnél még fejlődni?*

– Az improvizációban mindenképpen – de itt nemcsak szabad rögtönzésre gondolok, hanem arra is, hogy szabadon tudjak bánni egy megtanult zenei anyaggal. Az improvizáció gyakorlásán túl ehhez a lapról olvasás is hasznos (a kettő nem is áll távol egymástól), hiszen minél szorosabban összekapcsolódik a zenei elképzelés és a kotta felfogásának képessége, annál fölényesebb lehet a mű ismerete. Egyszóval a zenei felfogásom sebességét és a képzeletem gazdagságát szeretném fejleszteni a stresszmentes hangszeres megvalósítással karöltve. Ez szélesebb eszköztárat, nagyobb szabadságot ad. Lehetővé teszi, hogy ne azért válasszak egy bizonyos tempót vagy előadásmódot, mert szűk a mozgásterem, hanem azért, mert azt *akarom* választani. Mert az adott pillanatban azt érzem *igaznak*. ■